

Hof ten Berg

v.z.w. De Mark

Natuur- en Milieuvereniging
Galmaarden - Herne - Bever

Tasseniersstraat 1
1570 Galmaarden

054/58 92 17 (tussen 18:00 en 20:00 uur)

André Prové
andreprove@hotmail.com

natuurpunt

Coxiestraat 11 – 2800 Mechelen
Tel: 015-29 72 20 – fax: 015-42 49 21
Info@natuurpunt.be – www.natuurpunt.be

Oppervlakte : 15 ha

Evolutie van de fauna

Vogels

Auteur Wouter Faveyts, december 2012

Dit beknopte rapport behandelt afzonderlijk het voorkomen van broedvogels en wintergasten in het reservaat Hof ten Berg en zijn visiegebied, op de grens van Galmaarden (deelgemeenten Galmaarden en Vollezele) en Geraardsbergen (deelgemeenten Waarbeke en Nieuwenhove), met daarnaast ook aandacht voor enkele andere interessante vaststellingen.

Het reservaat en zijn visiegebied zijn opgedeeld in twee deelgebieden. Waar mogelijk worden de gegevens in het rapport opgedeeld tussen de twee deelgebieden. Gemakshalve wordt daarbij gesproken over het westelijke en het oostelijke deelgebied. De beschreven periode loopt vanaf 2008 tot en met 2012.

In het betrokken gebied werd geen volledige broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Het rapport is dan opgesteld op basis van tellingen van een aantal aandachtsoorten in kader van de monitoringsprojecten van de vogelwerkgroep Cinerea (Denderstreek) en verder op basis van losse waarnemingen.

Er wordt gefocust op de meer bijzondere soorten en niet zozeer op algemene soorten als koolmees, merel, enz.

Broedvogels

In meerdere jaren werd een koppel **patrijs** in het westelijke deelgebied genoteerd. De soort komt ook voor vlak naast het oostelijke deelgebied.

In het gebied komen in totaal vier roofvogelsoorten tot broeden: **buizerd** telt twee broedterritoria (één in elk deelgebied), **sperwer** minstens één territorium, **torenvalk** één territorium en **boomvalk** eveneens in sommige jaren één territorium. In tegenstelling tot de periode besproken in het vorige rapport 2008/1 komen de Boomvalken minder regelmatig en met minder succes tot broeden. De vogels zijn echter wel nog in de omgeving aanwezig en komen allicht net buiten het gebied tot broeden. Boomvalken wisselen al eens van nestplaats over een flinke afstand tussen verschillende jaren, en Boomvalkterritoria zijn vaak groter dan het hier besproken gebied.

In 2010 broedde een koppel **meerkoet** op de visvijver net ten zuiden van het oostelijke deelgebied. Het was de eerste maal dat deze soort in het gebied effectief tot broeden kwam.

Er werd geen specifiek onderzoek gedaan, maar op basis van losse waarnemingen blijkt dat de vier uilen soorten (**ransuil**, **bosuil**, **kerkuil** en **steenuil**) alle nog in of vlakbij het gebied tot broeden komen, met meerdere koppels. In het bijzonder steenuil doet het allicht nog steeds behoorlijk goed.

De Beverbeek die door het gebied loopt vormt het jachtgebied van de **ijsvogel**; het effectief broeden in het gebied werd nog niet vastgesteld.

Groene specht en **koekoek** zijn opvallende broedvogels in het gebied, allebei met minstens twee territoria (telkens één in elke deelgebied).

De boerderijen in de omgeving huisvesten nog steeds zowel **boerenzwaluwen** als **huiszwaluwen**, die frequent boven het gebied jagen. Huiszwaluwen komen voor op de twee grote historische vierkantshoeves in de buurt; dergelijke hoeves zijn tegenwoordig de voornaamste overgebleven broedplaatsen voor deze soort in de streek.

De ruige hoekjes die nog her en der in het gebied bestaan zorgen er voor dat soorten als **grasmus** (16 territoria alleen al in het westelijke deelgebied in 2012), **tuinfluiter** (6 territoria alleen al in het westelijke deelgebied in 2012 en de soort komt ook voor in het oostelijke deelgebied met minstens 1 territorium), **spotvogel** (2 territoria alleen al in het westelijke deelgebied in 2012 en de soort komt ook voor in het oostelijke deelgebied met minstens 1 territorium) en **bosrietzanger** (komt in beide deelgebieden voor) er hun stek hebben. **Braamsluiper** was minstens in 2012 aanwezig met 1 territorium in het oostelijke deelgebied. De sterk uitbreiding van de houtkanten in dit deelgebied heeft dit gebied zeker aantrekkelijker gemaakt voor deze soort. Dit zijn niet onmiddellijk de meest zeldzame soorten zangvogels, maar in het gemiddelde landschap zoals we dat tegenwoordig in Vlaanderen kennen mogen de vastgestelde aantallen zeker gezien worden.

Grauwe vliegenvanger is nog steeds broedvogel met minstens twee territoria in de periode 2010-2012.

Matkop, een soort waarvan de afnemende populatietrend in Vlaanderen er heeft voor gezorgd dat zij op de rode lijst van Vlaamse broedvogels in de categorie 'kwetsbaar' is terecht gekomen, telt (in 2012) nog tenminste 3 territoria in het gebied (min. 2 in het westelijke deelgebied en min. 1 in het oostelijke deelgebied). Opmerkelijk is het voorkomen van **boomklever** sinds 2011; de schaarse waarnemingen wijzen op de vermoedelijke vestiging als broedvogel, met onmiddellijk 2 territoria (telkens 1 in het westelijke en in het oostelijke deelgebied). Dit bevestigt de trend in de hele Denderstreek dat de soort zich niet langer beperkt tot de klassieke loofbossen, maar ook de kleine en oudere wordende (populieren)bosjes overal in de regio aan het koloniseren is.

Van **wielewaal** komen jaarlijks een tweetal territoria voor in de populierenbestanden. Ook in 2012 werd zowel in het westelijke deelgebied als in het oostelijke deelgebied een territorium genoteerd. Deze op Vlaams niveau sterk afgenomen soort doet het nog behoorlijk goed in de Dendervallei, en het gebied van het Hof ten berg draagt daar mee toe bij.

Het voorkomen van in totaal maar liefst 12 territoria **geelgors** in 2012 is zeker vermeldenswaardig, gelet op de precaire status van de soort in westelijk Vlaanderen! In 2012 werd een grondige telling uitgevoerd, en dat leverde 10 territoria op in het westelijke deelgebied (en de onmiddellijke omgeving – vogels houden zich niet al te strak aan visiegebieden...) en 2 in het oostelijke deelgebied. Dit aantal is een merkelijke stijging sinds het vorige rapport (toen 3-4 territoria). De stijging is niet alleen te wijten aan nauwkeuriger telwerk, maar ook aan de actieve beschermingsmaatregelen voor akkervogels die in de directe omgeving worden genomen. Het gaat om het voorzien van winterse graanakkers, alle in een straal van minder dan een kilometer rond het gebied. In de winter 2011-2012 werd hier een maximum van maar liefst 335 geelgorzen geteld! Het gebied rond de Congoberg, waar het Hof ten Berg deel van uitmaakt, vormt, samen met het nabijgelegen gebied rond de Bosberg het bastion voor de soort in de regio. In 2012 werden in dit ruimere gebied in totaal 46 territoria geteld; er is sprake van een bescheiden toename de voorbije jaren. Nauwelijks enkele kilometers verder naar het noorden is de soort als broedvogel verdwenen, net als in veel andere delen van Vlaanderen. Voor deze soort vormt het Hof ten Berg en de omliggende gebieden anno 2012 één van de belangrijkste gebieden in de westelijke helft van Vlaanderen! Het nemen van maatregelen voor soorten als geelgors zal met name moeten gebeuren in nog bestaande kerngebiedjes zoals in en bij het Hof ten Berg. Het dient sterke aanbeveling om in dit gebied in te zetten op kleinschaligheid en het creëren van broedgelegenheid voor struweelvogels zoals de geelgors.

Wintergasten

In het gebied zijn de drie meest algemene roofvogelsoorten courante wintergasten. Vooral **buizerd** is opvallend aanwezig, met vaak tot >5 exemplaren. Zeldzamere, maar regelmatige overwinterende roofvogels in het reservaat en de omgeving zijn **blauwe kiekendief**, **havik** en **slechtvalk**.

Houtsnip is een wintergast en doortrekker.

Roeken (een wintergast in de streek, geen broedvogel) gebruiken de omgeving van het gebied 's winters als slaappleats. De aantallen schijnen wel af te nemen. In de jaren '90 ging het nog om ruim 300 exemplaren. Recente tellingen wijzen nog op ca. 50 vogels.

De vochtige weiden van het gebied trekken in de winter steevast mooie aantallen **waterpiepers** aan, met concentraties tot ca. 30 exemplaren.

De combinatie bosjes en weiden op vochtige grond zorgt voor een uitstekend doortrek- en winterhabitat voor lijstersoorten als **koperwiek** en **kramsvogel** en vinkachtigen als **sijs** en **putter**.

Andere interessante vaststellingen

Wespendieven uit de naburige broedgebieden (min. 3 verschillende territoria liggen in een straal van 3 km rond het reservaat) gebruiken het gebied frequent als foerageerterrein.

Toekomstmogelijkheden

De toekomstmogelijkheden van dit gebied op vlak van vogels liggen vooral in het potentieel belang voor soorten van het kleinschalig gebied, waar bosjes, ruige hoeken en extensief gebruikte weiden elkaar afwisselen. Het gebied kan met name van belang zijn voor soorten als steenuil, grasmus, braamsluiper, tuinfluiter, spotvogel, bosrietzanger, ringmus en, in het bijzonder, geelgors. Sommige van deze soorten zijn momenteel nog relatief algemene broedvogels in Vlaanderen, maar het sterk geïntensiveerde landgebruik heeft de populaties van een aantal van deze soorten opmerkelijk doen afnemen. Gebieden als het Hof ten Berg kunnen fungeren als belangrijke kerngebieden voor dergelijke soorten van kleinschalig landschap. Het voorkomen van een aanzienlijke populatie geelgors verhoogt de waarde van het gebied sterk. Voor deze soort vormt het Hof ten Berg en de omliggende gebieden anno 2012 één van de belangrijkste gebieden in de westelijke helft van Vlaanderen! Het behouden en versterken van deze populatie zou dan ook een prioriteit moeten zijn.

Voor soorten als boomvalk en wielewaal is het aangewezen dat voldoende hoog opgaande bomen of boomgroepen behouden blijven.

Amfibieën

In de poel aan Hof Ten Berg werd kleine watersalamander, vinpootsalamander en alpenwatersalamander waargenomen. Ook bruine kikker komt hier voor. Een inventarisatie in april 2011 leverden vooral een groot aantal individuen op in de kleine poelen in de randzone met 39 alpenwatersalamanders, 15 kleine watersalamanders en 8 vinpootsalamanders. De grote poel bevatte veel minder aantallen: 3 alpenwatersalamanders en 6 vinpootsalamanders.

In de andere zones van het gebied werden geen amfibieën waargenomen.

Reptielen

Er zijn voor het gebied geen waarnemingen gekend van reptielen.

Vissen

Er zijn voor het gebied geen waarnemingen gekend van vissen.

Ongewervelden

Dagvlinders

In het gebied werd geen inventarisatie van dagvlinders uitgevoerd. Enkele speciale soorten zijn wel te vermelden.

Bruin blauwtje, **icarusblauwtje** en **kleine vuurvliinder** komen voor in de drogere weilanden en perceelsranden.

Kleine vos is, zoals overal in de regio, aan een revival bezig en wordt terug regelmatig waargenomen.

Oranjetipje komt voor, maar steeds in kleine aantallen.

Het voorkomen van **sleedoornpage** werd enkele jaren na elkaar onderzocht via winterse zoektochten naar eitjes. Deze soort werd vooral in de (jonge) haagaanplant aan de weide aan de poel van Hof Ten Berg gevonden, maar steeds in lage aantallen.